

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου – Εθνικός Μηχανισμός Εκπόνησης, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Σχεδίων Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και άλλες διατάξεις»

I. Γενικές Παρατηρήσεις

A. Το φερόμενο προς συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε από την αρμόδια Διαρκή Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, αποτελείται από δύο Μέρη και δεκατέσσερα άρθρα.

Το Μέρος Α' (άρθρα 1 έως 7) αφορά την ταυτότητα φύλου, ως προστατευόμενο στοιχείο της προσωπικότητας (άρθρο 1), και περιλαμβάνει ορισμούς της ταυτότητας και των χαρακτηριστικών του φύλου (άρθρο 2), καθώς και καθορισμό των προϋποθέσεων, της διαδικασίας και των εννόμων συνεπειών της διόρθωσης καταχωρισμένου φύλου (άρθρα 3 έως 6). Η διόρθωση γίνεται με τελεσίδικη απόφαση Ειρηνοδίκη, η οποία εκδίδεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (άρθρα 739 επ. ΚΠολΔ) και καταχωρίζεται στο Ληξιαρχείο όπου είχε συνταχθεί η ληξιαρχική πράξη γέννησης του προσώπου (άρθρο 4). Διευκρινίζεται ότι διατηρούνται δικαιώματα, υποχρεώσεις και κάθε είδους ευθύνη του προσώπου, που δημιουργήθηκαν πριν από τη διόρθωση του φύλου, καθώς και οι αριθμοί φορολογικού μητρώου (ΑΦΜ) και μητρώου κοινωνικής ασφάλισης (ΑΜΚΑ) του προσώπου, ενημερώνεται δε τυχόν καταχώριση στο Ποινικό Μητρώο του (άρθρο 5). Η διαδικασία διόρθωσης φύλου και οι συνέπειές της περιβάλλονται με εγγυήσεις μυστικότητας, όπως η αυτοπρόσωπη αρχική δήλωση ενώπιον Ειρηνοδίκη, σε «ιδιαίτερο γραφείο», και η καταρχήν αυτοπρόσωπη πρόσβαση σε οποιοδήποτε έγ-

γραφο ή στοιχείο «από το οποίο προκύπτει η διόρθωση φύλου που μεσολάβησε» (άρθρα 4 και 6). Το άρθρο 7 περιλαμβάνει τροποποιούμενες διατάξεις.

Με τις διατάξεις του Μέρους Β΄ (άρθρα 8 έως 14), αφενός καθορίζονται η συγκρότηση, οι αρμοδιότητες και η λειτουργία συνιστώμενου «Εθνικού Μηχανισμού Εκπόνησης, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης Σχεδίων Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού», ως διϋπουργικού συλλογικού οργάνου που υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης (άρθρα 8 έως 12), αφετέρου ρυθμίζονται θέματα οφειλών από την ύδρευση καταστημάτων κράτησης και αποζημιώσεων για την παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος (άρθρο 13). Με το άρθρο 14 ορίζεται ο χρόνος έναρξης ισχύος του νομοσχεδίου.

Β. Η «ταυτότητα φύλου» («gender identity») αναφέρεται «σε αυτό που βιώνει βαθιά ο κάθε άνθρωπος ως εσωτερική και ατομική εμπειρία φύλου, η οποία μπορεί να αντιστοιχεί ή να μην αντιστοιχεί στο φύλο που του αποδόθηκε κατά τη γέννηση. Περιλαμβάνει την προσωπική αίσθηση του σώματος (η οποία μπορεί να συνεπάγεται, εφόσον επιλέγεται ελεύθερα, αλλαγή της σωματικής εμφάνισης ή λειτουργίας με ιατρικά, χειρουργικά ή άλλα μέσα) και άλλες εκφράσεις φύλου, όπως ο τρόπος ένδυσης και ομιλίας και η εξεζητημένη συμπεριφορά. Η ταυτότητα φύλου διαφέρει από το σεξουαλικό προσανατολισμό, ενώ ένα διεμφυλικό άτομο μπορεί να έχει ταυτότητα ετεροφυλοφιλική, αμφιφυλόφιλη ή ομοφυλοφιλική» («Διεμφυλικά άτομα και νομική αναγνώριση ταυτότητας φύλου», Έκθεση Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου - ΕΕΔΑ, Σεπτ. 2015, σελ. 8).

Η ταυτότητα φύλου δεν αφορά μόνον τα «διαφυλικά»/ «transsexual» άτομα που επιλέγουν να υποβληθούν σε χειρουργική επέμβαση επαναπροσδιορισμού-αλλαγής φύλου, αλλά, ευρύτερα, «διεμφυλικά»/«transgender» άτομα «που επιλέγουν άλλα μέσα για να εκφράσουν το κοινωνικό φύλο τους, όπως η ετεροφυλενδυσία ή η παρενδυσία, ή που απλώς υιοθετούν συγκεκριμένο τρόπο ομιλίας ή χρησιμοποιούν καλλυντικά που κατά κανόνα συνδέονται με άτομα του αντίθετου φύλου» (Έκθεση ΕΕΔΑ, όπ. π., σελ. 18).

Με το 2048/22-4-2015 Ψήφισμά της για τις διακρίσεις σε βάρος των διεμφυλικών ατόμων στην Ευρώπη, η Ολομέλεια της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης καλεί τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων και ως προς την νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου (legal gender recognition), «να αναπτύξουν ταχείες, διαφανείς, προσβάσιμες και βάσει αυτοπροσδιορισμού διαδικασίες αλλαγής ονόματος και καταχωρισμένου φύλου των διεμφυλικών προσώπων, σε πιστοποιητικά γέννησης, δελτία ταυτότητας, διαβατήρια, πιστοποιητικά σπουδών και άλλα παρεμφερή έγγραφα [ανεξαρτήτως] ηλικίας, ιατρικής ή οικονομικής κατάστασης ή αστυνομικού

φακέλου», καθώς και «να καταργήσουν τη στειρώση και κάθε υποχρεωτική ιατρική αγωγή, όπως και διάγνωση ψυχικής υγείας, ως νομική προϋπόθεση για την αναγνώριση της ταυτότητας φύλου του προσώπου, σε νόμους που ρυθμίζουν τη διαδικασία αλλαγής ονόματος και ταυτότητας φύλου».

Συναφώς, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) έκρινε προσφάτως (υπόθ. A.P. Garçon και Nicot κατά Γαλλίας, προσφυγές 79885/12, 52471/13 και 52596/13, απόφαση της 6-4-2017, σκ. 131) ότι «εξάρτηση της αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου των διεμφυλικών, από εγχείρηση στειρώσης ή αγωγή που πιθανότατα προκαλεί ανάλογο αποτέλεσμα, παρά τη θέλησή τους, σημαίνει εξάρτηση της πλήρους άσκησης τους δικαιωμάτων τους στον σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής, που κατοχυρώνει το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, από την παραίτησή τους από την πλήρη άσκηση του δικαιωμάτων τους στον σεβασμό της σωματικής τους ακεραιότητας, που εγγυάται όχι μόνο η εν λόγω διάταξη, αλλά και το άρθρο 3 της Σύμβασης (ΕΣΔΑ)». Στην περίπτωση αυτή, ανατρέπεται «η δίκαιη ισορροπία που οφείλουν να διατηρούν τα κράτη, μεταξύ του γενικού συμφέροντος και των συμφερόντων των ενδιαφερομένων προσώπων». Το γενικό ή δημόσιο συμφέρον περιλαμβάνει, εν προκειμένω, και «την αξιοπιστία και συνοχή του ληξιαρχείου και, γενικότερα, την απαίτηση ασφάλειας δικαίου» (ΕΔΔΑ, όπ. π., σκ. 132).

Στην εσωτερική έννομη τάξη, αναφορά στην «ταυτότητα φύλου» γίνεται το πρώτον στο άρθρο 66 του ν. 4139/2013, με το οποίο είχε αντικατασταθεί διάταξη του άρθρου 79 του Ποινικού Κώδικα, περί δικαστικής επιμέτρησης της ποινής (Πέμπτο Κεφάλαιο ΠΚ). Η εν λόγω διάταξη καταργήθηκε, λόγω προσθήκης (άρθρο 10 παρ. 2 του ν. 4285/2014), στο οικείο Κεφάλαιο του ΠΚ, άρθρου 81Α κατά το οποίο, «Εάν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι έχει τελεστεί έγκλημα κατά παθόντος, η επιλογή του οποίου έγινε λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου [«έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά»]», αυξάνεται το κατώτερο όριο της επιβαλλόμενης ποινής. Αντίστοιχη διατύπωση έχει περιληφθεί και στην περιγραφή των αρμοδιοτήτων του «Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας», γνωμοδοτικού οργάνου που υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, αλλά και στην περιγραφή της υπόστασης του εγκλήματος που διαπράττει όποιος «προμηθεύει αγαθά ή προσφέρει υπηρεσίες ή αναγγέλλει με δημόσια πρόσκληση την πα-

ροχή ή προμήθεια αυτών αποκλείοντας από καταφρόνηση πρόσωπα λόγω των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου» (άρθρα 17 και 29, αντιστοίχως, του ν. 4356/2015 – 361B του ΠΚ). Η ταυτότητα φύλου λαμβάνεται υπόψη και κατά τη διαδικασία παροχής διεθνούς προστασίας σε πρόσφυγα (άρθρα 40 παρ. 10 του ν. 4375/2016 και 11 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου), καθώς και στο πλαίσιο της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και την εργασία (ν. 4443/2016 περί ενσωμάτωσης σχετικών Οδηγιών της ΕΕ).

Κατά σταθερή νομολογία των Ειρηνοδικείων, ως δικαστηρίων εκούσιας δικαιοδοσίας, Αθηνών, με αφετηρία την απόφαση 418/2016, και Θεσσαλονίκης, με αφετηρία την απόφαση 1479Ε/2016, η ταυτότητα φύλου διεμφυλικού προσώπου τεκμηριώνεται από μαστεκτομή και των δύο μαστών, ορμονοθεραπεία και εξωτερική εμφάνιση (ΕιρΑθ 418/2016, ΕιρΘεσ 1092Ε/2017), μόνον ορμονοθεραπεία, χωρίς προσθετική μαστών (ΕιρΑθ 572, 604/2017), μόνο με προσθετική μαστών (ΕιρΘεσ 1147/2017), χαρακτηριστικά και εκδηλώσεις της προσωπικότητας (ΕιρΑθ 1572/2016, ΕιρΘεσ 281Ε/2017). Σε κάθε περίπτωση, «η υποχρεωτική στείρωση, η χειρουργική αλλαγή φύλου με αφαίρεση των γεννητικών οργάνων από θήλυ σε άρρεν και αντίστροφα, σαν απαραίτητη προϋπόθεση για την αναγνώριση της αλλαγής φύλου στα διεμφυλικά άτομα κρίνεται ότι είναι υπερβολική απαίτηση και πρακτική και παραβιάζει το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, σύμφωνα με την οποία “καθένας έχει το δικαίωμα στον σεβασμό της προσωπικής και οικογενειακής του ζωής, του οίκου του και των επικοινωνιών του”. Επίσης, οι παραπάνω υποχρεώσεις προσκρούουν στο δικαίωμα για ισότητα και μη επιβολή διακρίσεων των άρθρων 2 και 26 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ICCPR)» (ΕιρΑθ 418/2016).

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 3

α) Κατά την προτεινόμενη διάταξη, «1. Σε περίπτωση ασυμφωνίας μεταξύ ταυτότητας φύλου και καταχωρισμένου φύλου το πρόσωπο μπορεί να ζητήσει τη διόρθωση του καταχωρισμένου φύλου του, ώστε αυτό να αντιστοιχεί στη βούληση, στην προσωπική αίσθηση του σώματος και στην εξωτερική του εικόνα».

Συναφώς, η φράση «εκφράσεις φύλου» φαίνεται περιεκτικότερη από την «εξωτερική εικόνα» του προσώπου. Η φράση «έκφραση φύλου»/ «gender

expression» χρησιμοποιήθηκε το πρώτον στην Οδηγία του 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλασίου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου». Εξ άλλου, «[ω]ς έκφραση φύλου μπορεί να οριστεί ο τρόπος με τον οποίο κάθε άνθρωπος εκφράζεται με όρους φύλου (genderized), δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο όλα τα άτομα εκφράζονται με τις διάφορες δυνατότητες που προσφέρει το φάσμα της διεμφυλικότητας, όπως αρρενωπότητα, θηλυκότητα, ανδρογυνία κ.λπ. Η έκφραση φύλου αναφέρεται στα ορατά στοιχεία (όπως η εμφάνιση, ο τρόπος ένδυσης, ομιλίας και συμπεριφοράς) της ταυτότητας φύλου ενός προσώπου» (Έκθεση ΕΕΔΑ, όπ. π., σελ. 8).

β) Περαιτέρω, κατά την παρ. 2 του προς ψήφιση άρθρου, διόρθωση καταχωρισμένου φύλου μπορούν να ζητήσουν και ανήλικοι «που έχουν συμπληρώσει το δέκατο πέμπτο (15) έτος της ηλικίας τους, εφόσον υπάρχει επιπλέον [της ρητής συναίνεσης των ασκούντων τη γονική τους μέριμνα] θετική γνώματευση ιατρικού συμβουλίου που θα συσταθεί για το σκοπό αυτό στο Γενικό Νοσοκομείο Παιδών Αθηνών "Π. και Α. Κυριακού" με απόφαση του διοικητικού του συμβουλίου».

Αντιθέτως, αν ο αιτών είναι ενήλικος, «4. (...) δεν απαιτείται να βεβαιώνεται ότι [...] έχει υποβληθεί σε οποιαδήποτε προηγούμενη ιατρική επέμβαση. Δεν απαιτείται επίσης η οποιαδήποτε προηγούμενη εξέταση ή ιατρική αγωγή που σχετίζεται με τη σωματική ή ψυχική του υγεία».

Επισημαίνεται ότι κατά το ΕΔΔΑ (όπ. π., σκ. 139), «σε αντίθεση προς την προϋπόθεση της στειρώσεως, η υποχρέωση προηγούμενης ψυχοδιάγνωσης [της «δυσφορίας γένους»] δεν θίγει ευθέως τη σωματική ακεραιότητα των προσώπων», δεδομένου και του ότι η προηγούμενη ψυχοδιάγνωση είναι μεταξύ των προϋποθέσεων νομικής αναγνώρισης της ταυτότητας φύλου των διεμφυλικών, «στην πολύ μεγάλη πλειοψηφία των σαράντα [σήμερα σαραντατριών] κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπου η αναγνώριση είναι δυνατή». Μόνο σε τέσσερα [σήμερα πέντε] κράτη, η διαδικασία αναγνώρισης δεν περιλαμβάνει προηγούμενη διάγνωση. Το Δικαστήριο δέχθηκε, εξ άλλου, ότι η εν λόγω προϋπόθεση «έχει σκοπό να προστατεύσει τα συμφέροντα των ενδιαφερομένων (...), ώστε να μην εμπλακούν, κατά πλάνη τους, σε μια διαδικασία νομικής μεταβολής της ταυτότητάς τους» (όπ. π., σκ. 141).

γ) Εξ άλλου, κατά την παρ. 3 του προτεινόμενου άρθρου, «Προϋπόθεση για τη διόρθωση του καταχωρισμένου φύλου είναι το πρόσωπο που αιτείται τη διόρθωση να μην είναι έγγαμο».

Προβληματισμός γεννάται, εν προκειμένω, ως προς τη συμβατότητα της ως άνω ρύθμισης προς το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του έγγαμου διεμφυλικού προσώπου, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, υπό το πρίσμα της «δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του γενικού συμφέροντος και των συμφερόντων των ενδιαφερομένων προσώπων» (ΕΔΔΑ, όπ. π. και παρ. 2 άρθρου 8 της ΕΣΔΑ) και της παρ. 6.2.3. του 2048/2015 Ψηφίσματος της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, κατά την οποία τα κράτη μέλη καλούνται να «καταργήσουν κάθε περιορισμό στο δικαίωμα των διεμφυλικών ατόμων να παραμένουν σε έγγαμη κατάσταση μετά την αναγνώριση του φύλου τους».

δ) Τέλος, η ταυτότητα φύλου δεν αποσυνδέεται από την εκπλήρωση συνταγματικών, ιδίως στρατολογικών, υποχρεώσεων του προσώπου. Στοιχείο κρίσης το οποίο θα έπρεπε ενδεχομένως να θεσπισθεί ρητώς.

2. Επί του άρθρου 4

Κατά το προς ψήφιση άρθρο, «1. Η διόρθωση του καταχωρισμένου φύλου γίνεται με δικαστική απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 782 ΚΠολΔ. (...) 2. (...) Η δικαστική απόφαση καταχωρίζεται στο Ληξιαρχείο που είχε συντάξει τη ληξιαρχική πράξη γέννησης του προσώπου».

Κατά τις οικείες διατάξεις, ο αρμόδιος Ειρηνοδίκης «μπορεί και αυτεπαγγέλτως να διατάζει κάθε μέτρο πρόσφορο για την εξακρίβωση πραγματικών γεγονότων, ακόμη και εκείνων που δεν έχουν προταθεί και ιδιαίτερα γεγονότων που συντελούν στην προστασία των ενδιαφερομένων ή της έννομης σχέσης ή του γενικότερου κοινωνικού συμφέροντος» (άρθρο 744 ΚΠολΔ).

Επισημαίνεται ότι κατά πάγια νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας, «τόσο κατά τις περί δεδουλευμένου διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρα 321 επ.), όσο και κατά τις ειδικές διατάξεις του άρθρου 22 παρ. 2 του ν. 1763/1988 [εφαρμοζόμενες επί αιτήσεων διόρθωσης του έτους γέννησης που αναγράφεται στα μητρώα αρρένων], οι δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες εκδίδονται κατά την διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας (άρθρα 739 επ. και 782 ΚΠολΔ) και βεβαιώνουν ορισμένο γεγονός, προκειμένου να συνταχθεί ή να διορθωθεί ληξιαρχική πράξη, δεν δεσμεύουν την αρμόδια αρχή κατά την ενάσκηση της απονεμομένης από τον εν λόγω διοικητικό νόμο αρμοδιότητας διόρθωσης [του έτους γέννησης που αναγράφεται στα μητρώα αρρένων], αλλά απλώς συνεκτιμώνται κατά τη διαμόρφωση τη σχετικής κρίσεως (ΣτΕ 2675/2006, 2894/2000 7μ, 1983/2000, 5203/97). Συνεπώς, δεν απαιτείται ειδική αιτιολόγηση προκειμένου το αρμόδιο όργανο να απο-

κλίνει από την κρίση που έχει εκφέρει μία τέτοια απόφαση, αλλά αρκεί η συνολική εκτίμηση των στοιχείων που έχει στη διάθεσή του» (ΣΤΕ 2190/2008, σκ. 6. Βλ. και ΣΤΕ 864, 2651/2010, 1051/2005).

Περαιτέρω, η υποχρέωση των διοικητικών αρχών «να συμμορφώνονται χωρίς καθυστέρηση προς τις δικαστικές αποφάσεις (άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος - ν. 3068/2002) «και να προβαίνουν σε όλες τις ενέργειες που επιβάλλονται για την εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής και για την εκτέλεση των αποφάσεων» αφορά «αποφάσεις των δικαστηρίων που ασκούν κατ' ουσία δικαιοδοτικό έργο, όχι δε και εκείνες που εκδίδονται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας (άρθρα 739 επ. ΚΠολΔ)» (ΣΤΕ 4047-8/2008, σκ. 5).

Εξ άλλου, κατά σχετική νομολογία πολιτικών Εφετειών, όπως αυτή εφαρμόζεται από τα Ειρηνοδικεία κατά τη διαδικασία διόρθωσης στοιχείων ληξιαρχικής πράξης, η απόφαση εκούσιας δικαιοδοσίας που προηγείται της διόρθωσης, «ως προς τη ρυθμιστική της ενέργεια, είναι στην ουσία διαπιστωτική θετική διοικητική πράξη (...) και όχι διαταγή στο ληξιαρχο για τη διόρθωση της ληξιαρχικής πράξης, ήτοι δεν εκτελείται αμέσως κατά του ληξιαρχού, ούτε υποκαθιστά τη δική του ενέργεια, αλλά δημιουργεί εις βάρος του την υποχρέωση να προβεί στην σχετική σύνταξη» (ΕφΘεσ 2571/1996, σκ. 1, ΕιρΑθ 418/2016, σκ. 1. Βλ. και ΕφΔωδεκ 95/2004, ΜονΕφΘεσ 1273/2013, ΕιρΘεσ 951Ε/2016).

Υπό το φως των ανωτέρω, χρήζει νομοθετικών διευκρινίσεων και, ενδεχομένως, ρητής ρύθμισης το ζήτημα της δεσμευτικής, έναντι του ληξιαρχού, ισχύος της απόφασης εκούσιας δικαιοδοσίας περί διόρθωσης καταχωρισμένου φύλου.

3. Επί του άρθρου 7

Το προτεινόμενο άρθρο φέρει τον τίτλο «Άλλες διατάξεις», ενώ πρόκειται περί τροποποιούμενων διατάξεων.

4. Επί του άρθρου 9

α) Το προτεινόμενο άρθρο τιτλοφορείται «Σύνθεση», ενώ αφορά τη συγκρότηση συνιστώμενου συλλογικού οργάνου, με την ονομασία «Εθνικός Μηχανισμός Εκπόνησης, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης Σχεδίων Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού».

Η συγκρότηση συλλογικού διοικητικού οργάνου βασίζεται στην ιδιότητα υπό την οποία ορίζονται τα μέλη του, ενώ η σύνθεση αναφέρεται στα μέλη που μετέχουν στις συνεδριάσεις του (άρθρα 13 και 14, αντιστοίχως, του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας – ν. 2690/1999).

θ) Περαιτέρω, «3. Κατά περίπτωση και εφόσον τα υπό συζήτηση θέματα εμπίπτουν στην καθ' ύλην αρμοδιότητα άλλων φορέων της Διοίκησης πέραν όσων εκπροσωπούνται στον Εθνικό Μηχανισμό, εκπρόσωπός τους μπορεί να καλείται και να μετέχει στις σχετικές συνεδριάσεις του». Δεν διευκρινίζεται αν ο εν λόγω εκπρόσωπος μετέχει με δικαίωμα ψήφου.

γ) Εξ άλλου, «4. Σε κάθε συνεδρίαση του Εθνικού Μηχανισμού προσκαλείται και συμμετέχει, με εκπρόσωπό του, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ο Συνήγορος του Πολίτη, ο οποίος δύναται οποτεδήποτε, με αμετάκλητη δήλωσή του προς τον Πρόεδρο του Εθνικού Μηχανισμού, να καταστεί εφεξής πλήρες μέλος αυτού με δικαίωμα ψήφου».

Εν προκειμένω, η συγκρότηση του ως άνω οργάνου μπορεί να μεταβληθεί με αμετάκλητη σχετική δήλωση προσώπου υπό συγκεκριμένη ιδιότητα προς τον Πρόεδρό του. Στην περίπτωση αυτή, το όργανο καθίσταται 14μελές, οπότε, επί ισοψηφίας κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης, «υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου, εκτός αν η ψηφοφορία είναι μυστική, οπότε αυτή επαναλαμβάνεται για μια ακόμη φορά, η τυχόν δε νέα ισοψηφία ισοδυναμεί με απόρριψη» (άρθρο 15 παρ. 1 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας).

Αθήνα, 6.10.2017

Ο εισηγητής
Ανδρέας Κούνδουρος
Προϊστάμενος του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης

Ο Προϊστάμενος του Α' Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αν. Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β' Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών